

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента **Валігури Володимира Андрійовича**

на дисертаційну роботу **Воробей Світлани Іванівни**

на тему «**Антициклічне фіскальне регулювання розвитку національної**

економіки», подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю **051 Економіка**

галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

1. Актуальність теми дисертації.

Сучасний етап розвитку України характеризується безпрецедентним поєднанням воєнних, економічних, соціальних та інституційних викликів, які суттєво змінюють традиційні підходи до державного регулювання економіки. За таких умов фіскальна політика перестає виконувати виключно перерозподільчу або стабілізаційну функцію і перетворюється на один із ключових інструментів забезпечення макроекономічної стійкості, підтримки економічної активності, фінансування відновлення країни та створення передумов для довгострокового розвитку. Це обумовлює необхідність переосмислення теоретичних засад антициклічного фіскального регулювання та пошуку нових підходів до його реалізації.

Особливої актуальності набуває проблема забезпечення ефективності фіскальної політики в умовах високої невизначеності, коли традиційні інструменти державного впливу не завжди забезпечують очікувані результати. Воєнний стан, структурні зміни економіки, зростання боргового навантаження, залежність від міжнародної фінансової допомоги та необхідність виконання євроінтеграційних зобов'язань потребують формування нових підходів до поєднання стимулюючих і стабілізаційних заходів, орієнтованих не лише на короткострокове реагування на кризові явища, а й на забезпечення довгострокової фінансової стійкості держави.

Водночас сучасні наукові дослідження здебільшого розглядають окремі аспекти фіскальної політики, тоді як питання комплексного антициклічного

регулювання з урахуванням взаємодії економічних, фінансових, інституційних і геополітичних чинників залишаються недостатньо опрацьованими. У цьому контексті запропоноване авторкою дослідження, спрямоване на розвиток теоретико-методичних засад антициклічного фіскального регулювання та вдосконалення механізмів оцінювання його результативності, є своєчасним і має вагоме наукове та практичне значення.

Таким чином, актуальність дисертаційної роботи визначається необхідністю наукового обґрунтування сучасної моделі антициклічного фіскального регулювання, здатної забезпечити ефективне функціонування економіки в умовах кризових явищ, післявоєнного відновлення та поступової інтеграції України до європейського економічного простору.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в руслі пріоритетних наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця та відповідає тематиці науково-дослідної роботи «Теоретико-методологічні засади функціонування підприємств в умовах глобалізації та невизначеності середовища» (довідка від 21.08.2025 № 47/2025). У межах зазначеної наукової теми авторкою досліджено теоретичні та методичні засади антициклічного фіскального регулювання, здійснено оцінювання результативності бюджетно-податкової політики та обґрунтовано напрями її вдосконалення з урахуванням сучасних макроекономічних викликів і трансформаційних процесів.

Слід відзначити, що результати дисертації не лише відповідають цілям зазначеної науково-дослідної роботи, а й істотно розширюють її науковий зміст. Зокрема, авторкою розвинено теоретичні положення щодо антициклічного фіскального регулювання, удосконалено методичний інструментарій оцінювання його результативності, а також запропоновано практичні підходи до адаптації механізмів фіскальної політики до умов воєнної економіки, структурної трансформації та євроінтеграційного розвитку України.

Таким чином, дисертаційне дослідження органічно інтегроване у виконання фундаментальних і прикладних наукових досліджень університету, а отримані результати є логічним продовженням відповідного наукового напрямку та мають вагоме значення для подальшого розвитку теорії державного регулювання економіки, публічних фінансів і антициклічної фінансової політики.

3. Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Воробей Світлани Іванівни, є достатньо обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними та характеризуються належним рівнем достовірності. Це забезпечується чіткою логікою дослідження, відповідністю поставлених завдань визначеній меті, комплексним використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а також репрезентативною інформаційною базою.

Достовірність одержаних результатів підтверджується опрацюванням значного масиву наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правових актів, офіційних статистичних матеріалів Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, міжнародних організацій та інших інформаційно-аналітичних джерел. Використання сучасних методів економічного аналізу, порівняння, систематизації, економіко-статистичного аналізу, моделювання, коефіцієнтного аналізу, графічної інтерпретації та узагальнення забезпечило належний рівень аргументованості сформульованих наукових положень і висновків.

Позитивної оцінки заслуговує логічна побудова дисертації, у якій кожний наступний розділ послідовно розвиває результати попереднього. Теоретичні положення знайшли належне підтвердження в аналітичній частині дослідження, а запропоновані методичні підходи та практичні рекомендації ґрунтуються на результатах проведених розрахунків, аналізу сучасних

тенденцій розвитку публічних фінансів та оцінювання ефективності антициклічного фіскального регулювання.

Обґрунтованість результатів дисертації також підтверджується їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, публікацією основних результатів у фахових наукових виданнях та впровадженням окремих положень у практичну діяльність і навчальний процес. Це свідчить про належний рівень наукової достовірності отриманих результатів, їх теоретичну цінність і практичну значущість.

Загалом ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім для вирішення поставленого наукового завдання, а одержані результати характеризуються високим рівнем достовірності та можуть слугувати науковою основою для подальшого розвитку теорії й практики антициклічного фіскального регулювання розвитку економіки.

4. Структура дисертації.

Дисертаційна робота Воробей Світлани Іванівни має логічну та цілісну структуру і складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок, з яких 185 – займає основний текст, що відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами).

Структура роботи є послідовною та повною мірою відповідає поставленій меті й визначеним завданням дослідження. Матеріал викладено у логічній взаємозалежності: від розкриття теоретико-методологічних засад антициклічного фіскального регулювання до аналізу сучасного стану його реалізації та обґрунтування напрямів удосконалення механізмів державної фіскальної політики. Такий підхід забезпечує цілісність дослідження, аргументованість сформульованих положень і логічний взаємозв'язок між окремими розділами дисертації.

Висновки до розділів та загальні висновки повною мірою узагальнюють результати проведеного дослідження та відображають ступінь досягнення

поставленої мети. Додатки містять матеріали, що доповнюють основний зміст дисертації, зокрема результати апробації, документи щодо впровадження отриманих наукових результатів, а також інші матеріали, які підтверджують практичну значущість проведеного дослідження.

5. Новизна результатів досліджень та повнота викладу в опублікованих працях.

Дисертаційна робота Воробей Світлани Іванівни характеризується належним рівнем наукової новизни та містить комплекс нових і вдосконалених наукових положень, що розвивають теоретико-методичні засади антициклічного фіскального регулювання розвитку національної економіки. Отримані результати є взаємопов'язаними, логічно узгодженими та спрямованими на вирішення актуального наукового завдання щодо підвищення ефективності державної фіскальної політики в умовах структурних трансформацій, воєнних викликів та європейської інтеграції.

Найбільш вагомим результатом дисертації є удосконалення концепції антициклічного фіскального регулювання, яку авторка розглядає з позицій сучасних полікризових процесів, геоекономічних трансформацій та безпекових викликів. На відміну від традиційних підходів, запропонована концепція враховує необхідність інтеграції стабілізаційної, стимулюючої та безпекової складових фіскальної політики, що розширює методологічні засади державного регулювання економіки (п. 1.2).

Важливе наукове значення має подальший розвиток теоретичних положень щодо економічної циклічності, який полягає у систематизації факторів циклічного розвитку економіки, уточненні їх взаємозв'язків та визначенні особливостей прояву економічних циклів у сучасних умовах глобальної нестабільності. Це створює теоретичне підґрунтя для формування більш обґрунтованої антициклічної фіскальної політики (пп. 1.1, 2.1).

Наукової новизни набули методичні підходи до забезпечення антициклічного фіскального регулювання, які передбачають комплексне врахування економічних і політичних чинників, оцінювання боргових ризиків, використання міжнародних стандартів управління державними

фінансами та ризик-орієнтованих механізмів під час формування бюджетно-податкової політики (п. 3.1). Запропонований підхід сприяє підвищенню адаптивності фіскальної політики до кризових явищ і посиленню її стабілізаційного потенціалу.

Заслугує на позитивну оцінку удосконалення методичного підходу до оцінювання результативності антициклічного фіскального регулювання, який, на відміну від існуючих підходів, базується на комплексному врахуванні економічних та політичних ризиків, використанні елементів стрес-тестування бюджетних рішень і визначенні критеріїв ефективності фіскальної політики залежно від фаз економічного циклу (пп. 3.2–3.3). Це підвищує аналітичні можливості оцінювання державної фіскальної політики та обґрунтованість управлінських рішень.

Науковий інтерес становить також розвиток підходів до вибору інструментів антициклічного регулювання, що ґрунтується на врахуванні сучасних глобальних викликів, інфляційних процесів, геополітичної нестабільності та воєнних ризиків. Такий підхід дозволяє розширити наукові засади формування адаптивної фіскальної політики та підвищити її ефективність в умовах високої невизначеності (п. 1.3).

У цілому сформульовані авторкою положення характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості. Їх сукупність становить вагомий внесок у розвиток теорії державного регулювання економіки, публічних фінансів і антициклічної фіскальної політики, а також створює наукове підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління в умовах сучасних економічних викликів.

6. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях.

Основні результати дисертаційного дослідження Воробей Світлани Іванівни достатньою мірою висвітлено в опублікованих наукових працях. За темою дисертації авторкою опубліковано 14 наукових праць, з яких 9 статей у наукових фахових виданнях України, включених до Переліку наукових

фахових видань України, та 5 тез доповідей за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць становить 4,0 друкованих аркуші.

Аналіз опублікованих праць свідчить, що вони охоплюють основні теоретичні, методичні та прикладні результати дисертаційної роботи, відображають положення наукової новизни, відповідають меті та завданням дослідження, а також забезпечують належний рівень апробації отриманих результатів. Основні наукові положення дисертації пройшли фахове обговорення під час науково-практичних конференцій та отримали висвітлення у наукових виданнях.

Таким чином, обсяг, зміст і рівень апробації опублікованих праць дають підстави вважати, що наукові результати дисертаційної роботи достатньо повно викладені в публікаціях здобувачки та відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

7. Практичне значення результатів дисертації.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що сформульовані авторкою теоретичні положення, удосконалені методичні підходи та розроблені практичні рекомендації можуть бути використані під час формування та реалізації державної фіскальної політики, оцінювання результативності антициклічного фіскального регулювання, управління бюджетними та борговими ризиками, а також розроблення заходів макроекономічної стабілізації в умовах структурних трансформацій і воєнних викликів. Запропоновані наукові результати мають практичну цінність для органів державної влади, суб'єктів господарювання та науково-освітньої сфери.

Практична значущість одержаних результатів підтверджується їх упровадженням у діяльність ПАТ «Запоріжсталь» (довідка від 22.12.2025 № 2016/84), де використано рекомендації щодо врахування впливу фіскальних

чинників на стратегічне планування діяльності підприємства та адаптації до змін макроекономічної кон'юнктури. Окремі результати дослідження також впроваджено в діяльність ТОВ «Телко Україна» (довідка від 22.12.2025 № 1-12/25), зокрема методичні підходи до оцінювання результативності фіскальної політики, використання ризик-орієнтованих механізмів та елементів стрес-тестування при обґрунтуванні фінансово-управлінських рішень.

Практичне значення дисертації не обмежується окремими прикладами впровадження. Запропоновані авторкою наукові підходи можуть бути використані під час розроблення стратегічних документів у сфері державних фінансів, удосконалення механізмів антициклічного регулювання економіки, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти при викладанні дисциплін з державних фінансів, фіскальної політики, макроекономіки та державного регулювання економіки.

У цілому результати дисертаційної роботи мають належний рівень практичної значущості, а їх впровадження та потенціал подальшого використання підтверджують прикладну цінність проведеного дослідження.

8. Академічна доброчесність.

У процесі аналізу дисертаційної роботи Воробей Світлани Іванівни порушень принципів академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому належним чином дотримано вимог щодо використання наукових джерел, коректності цитування та оформлення бібліографічних посилань.

За результатами перевірки дисертаційної роботи із застосуванням спеціалізованих програмних засобів не встановлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження. Запозичення, що містяться у роботі, мають належне документальне оформлення та відповідають загальновизнаним принципам академічної етики.

Таким чином, дисертаційна робота відповідає вимогам академічної доброчесності, а її зміст не викликає зауважень щодо дотримання норм наукової етики та чинного законодавства у сфері наукової діяльності.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційна робота виконана на належному науковому рівні, а сформульовані авторкою висновки є аргументованими та логічно впливають із проведеного дослідження. Водночас окремі положення можуть стати предметом подальшої наукової дискусії.

1. Авторкою обґрунтовано доцільність застосування адаптивної моделі антициклічного фіскального регулювання, що поєднує дискреційні інструменти та автоматичні стабілізатори. Водночас науковий інтерес становить питання визначення критеріїв вибору між цими інструментами залежно від фази економічного циклу та глибини кризових явищ. Більш детальне розкриття такого механізму могло б розширити можливості практичного використання запропонованого підходу.

2. У роботі значну увагу приділено використанню міжнародного досвіду та адаптації європейських фіскальних правил до українських реалій. Предметом подальшої наукової дискусії може бути визначення інституційних передумов, за яких така адаптація буде найбільш ефективною в умовах воєнного стану, післявоєнного відновлення та високої залежності України від міжнародної фінансової підтримки.

3. Запропонований методичний підхід до оцінювання результативності антициклічного фіскального регулювання передбачає врахування економічних і політичних ризиків, а також використання елементів стрес-тестування. Разом із тим науковий інтерес становить подальша формалізація системи індикаторів, що дозволяла б кількісно оцінювати політичні ризики та використовувати їх у процесі прийняття фіскальних рішень органами державного управління.

4. У дисертації переконливо обґрунтовано напрями підвищення ефективності антициклічного фіскального регулювання. Разом із тим предметом подальших досліджень може стати оцінювання довгострокових наслідків реалізації запропонованих фіскальних інструментів для забезпечення бюджетної стійкості та державного боргу. Зокрема, заслуговує на подальше обговорення питання пошуку оптимального співвідношення між

короткостроковими стабілізаційними заходами та дотриманням довгострокової фіскальної дисципліни.

Порушені дискусійні питання не мають принципового характеру та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони відображають складність і багатогранність досліджуваної проблематики та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень і розвитку запропонованих авторкою теоретичних положень та методичних підходів. Загалом дисертація характеризується належним рівнем наукової аргументованості, містить нові наукові результати, що мають теоретичне і практичне значення, а її авторка продемонструвала здатність до самостійного виконання актуального наукового дослідження, результати якого відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

10. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Воробей Світлани Іванівни на тему «Антициклічне фіскальне регулювання розвитку національної економіки» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності забезпечують вирішення важливого наукового завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад антициклічного фіскального регулювання та розроблення практичних рекомендацій із підвищення ефективності державної фіскальної політики в умовах структурних трансформацій, воєнних викликів і післявоєнного відновлення економіки України.

Тема дисертації є актуальною, відповідає сучасним тенденціям розвитку економічної науки та пріоритетним напрямам досліджень у сфері державного регулювання економіки й публічних фінансів. Сформульовані авторкою наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються належним рівнем наукової новизни, є достатньо обґрунтованими, мають теоретичне значення та практичну цінність. Основні результати дослідження пройшли

належну апробацію, достатньо повно висвітлені у наукових публікаціях та підтверджені впровадженням у практичну діяльність.

Дисертаційна робота виконана відповідно до вимог академічної доброчесності, має логічну структуру, внутрішню цілісність і завершеність, а її зміст повною мірою відповідає поставленій меті та визначеним завданням дослідження.

З огляду на викладене вважаю, що дисертаційна робота **Воробей Світлани Іванівни** на тему «**Антициклічне фінансове регулювання розвитку національної економіки**» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами). Авторка дисертації **Воробей Світлана Іванівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю **051 «Економіка»** галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів ім. С.І.Юрія
Західноукраїнського
національного університету

Володимир ВАЛІГУРА

